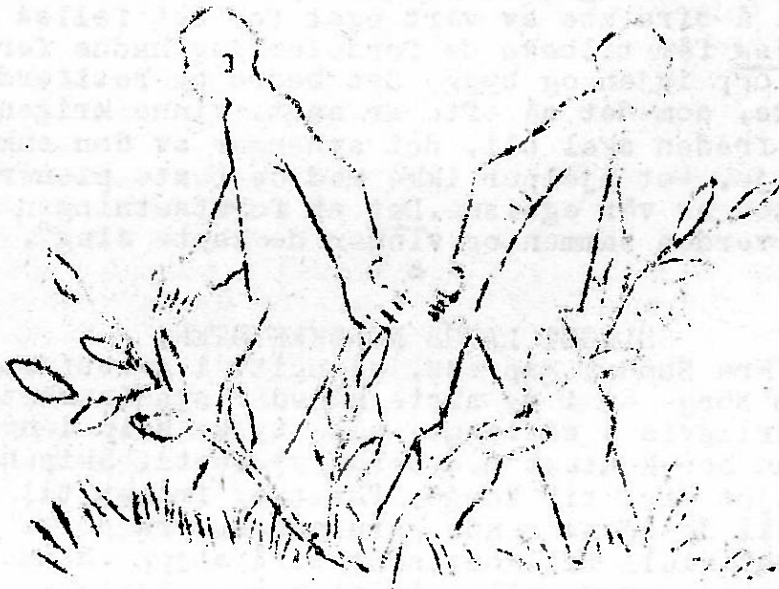

FRIHET OG FRED

Nr. 10 (27)

1945 (2.3rg)

Norge er ham du møtte.

Norge er ikke bare
øyer og fjell og fjell.
Norge er ham du møtte
på veien din hjem ikveld.

Veier og skjebnor skilte
to som strøk fort forbi.
Men kun ved å dele med andre
kan du få gitt dag fri.

Kanskje var han du møtte
vel ira din ensomhet
n til en større verden
bak den som du ser og øvet:

Norge er ham du møter
i hverdagens travle jag,
vi bygger en verden sammen
og vinner de tapte slag.

*

Vi snakker ofte om at krigen har skapt samhold i vårt individualistiske folk. Og det er sant. Krigen har lært oss at det gjelder å løfte i flokk, - måtte vi bare aldri glemme det igjen! Vi vet at vi må stå sammen om parolene, at vi må støtte opp om den som går foran og tar de tyngste takene, at hver enkelt av oss har sin innsats å gjøre og at den er en del av det hele. Vi føler oss ett med våre landsmenn i fengslene og konsentrasjonsleirene, - de har ofret så meget, de venter av oss at vi tar vår del. Våre sjøfolk og flyvere klemper hver dag med livet som innsats, - hvor meget setter vi inn i kampen? "Norge er ikke bare øyer og hav og fjell, Norge er ham du møtte på veien din hjem ikveld." Han som du møter, trenger han kanskje din hjelp? Er han forfulgt og trenger husly eller mat eller penger? Eller trenger han kanskje at du skaffer ham nyheter og pålitelige opplysninger om krigens gang? Selvfølgelig må ikke dette skje i blinde, vi må stadig være på vakt mot provokatører. Men når vi er sikker på at det er en nordmann som trenger hjelp, er vi da villige til å ofre vår egen sikkerhet og behagelighet for å hjelpe ham og skaffe ham det han trenger? Det skulle jo være en selvfølge at vi er det. Samhold er ikke en stor talekunst som vi kanskje oss, med, s a m h o l d e r h a n d l i n g. Og en ting til, - det er kunsten å helde munn med det vi vet.

At vi er villige til å ofre nå, skulle være en opplagt sak. Vi får jo ikke friheten tilbake for intet. Men samholdet må vare lenger enn til befrielsen. Det vil ikke si at vi skal gå rundt og være enige i alt, det ville være temmelig verdiløst. Nazistene som ikke kan forstå dette,

glæder seg over hvert tegn til diskusjon hos motstanderne og tror dette tyder på at samholdet brister. For dem kan samhold bare bygges på ensbetting. Men i et fritt samfunn er nettopp diskusjon en livsbetingelse. "Av tese og antitese skal syntesen bygges opp." En fri presse blir ett av de aller første krav vi stiller når vi igjen er herrer i eget hus. Men under meningsutvekslingen må der være en vilje til å bygge noe sammen, en vilje til å ofre noe av vårt eget for det felles beste. Det gjælder ikke at jeg får tilbake de fordeler jeg hadde før krigen, målet er å bygge Norge opp igjen og bygge det bedre og rettferdigere enn det var før. Vi må ikke, som det så ofte er sagt, vinne krigen og tape freden. Men hvordan freden skal bli, det avhenger av den enkeltes samvillighet og offervilje. Det hjelper ikke med de beste planer, dersom vi ikke gir slipp på noe av vår egoisme. Det er forutsetningen for at vi kan si: "Vi bygger en verden sammen og vinner de tapte slag".

*

SLAGET LANGS NORSKEKYSTEN.

(Fra Sunday Express, gjengitt i Avisutdrag)

Flyslaget om Norge er i de siste måneder stadig øket i intensitet. Månsikten er naturligvis å ødelegge alle tyske skip i norske farvann, da tyskerne nå kun har kontakt med Norge sjøverts. Skipene fører olje, proviant, ammunisjon etc. til Norge, først og fremst til de mange ubåt-baser, men også til de gjenstående garnisoner. Fra Norge evakuerer skipene tropper og materiell til kontinentet. Å stoppe denne sjøfarten betraktes derfor som en av de allierte flyveres viktigste oppgaver.

Tyskerne smyer seg nå ut langs kysten om nettene, og om dagen ligger de gjemt i fjordene. De allierte skyr ingen anstrengelser for å oppspore og ødelegge skipene, hvor godt gjemt de enn er. Fjordene kan ikke lenger beskytte dem mot Mosquitotrusselen. Den dødeligste fare for tyskerne er de rakettspjutende Mosquitos. De opererer fra Nord-Skotland og samarbeider i store avdelinger som kalles "strikes". Når det kommer inn rapport om at et tysk fartøy har gjemt seg i en norsk havn eller fjord, får en strike sine innstruksjoner og gir seg iver. Hvert fly har ladde kanoner, og 8 raketter henger under vingene. En gang imellem eskorteres de av Mustangs eller Beaufighters. Striken ledes korteste vei til målet av norske piloter og observatører. Disse nordmenn har vunnet ubetinget respekt og beundring hos RAF-flyverne. De er nøkkelmennene i disse raidene. Det er dem som bringer de fleste opplysninger om fiendens skjæfart og skipenes posisjoner. Hver uke flyr de ut med sine Mosquitos. De går ensomme patruljer og undersøker vidstrakte områder med de mengder av fjorder som trenger dypt inn i Norge. Deres oppgave er like vanskelig som den er farlig. Mange fjorder og fjell ligner hverandre, og en feil i navigeringen leder lett til en katastrofe. Det er fort gjort å bli stengt inn i smale fjorder omgitt av fjell på alle kanter, når man flyr tett langs vannflaten i et hurtiggående fly. Og er man først innestengt, kan tyskernes jagerfly og luftvernild lett komme til å koste en livet. Norske strikeledere velger ofte nye ruter hvor de ikke møtes av luftvernild. De dukker opp og ned mellom fjellene, og angrepet kommer fullstendig overraskende på fienden.

Angrepet skjer i bølger fra lav høyde. Den første bølgen går inn for å ødelegge skipenes kommandobroer og luftvernkanoner, og flyene i denne bølgen avfyres sine raketter samtidig. Neste bølge følger stort sett samme taktikk, men legger vekt på å konsentrere rakettenes bedre enn den første. Rakettenes og kanonene, dvs. grovkalibrede maskingeværer, er slik synkroniserte at samme sikteinstrument anvendes. Når kanonilden treffer målet, avfyres rakettenes umiddelbart etter. Derved oppnås en meget stor treffsikkerhet. De raketter som treffer vannet foran skipet, fortsetter under vannet og borer hull i skipssiden! De som treffer skipssiden, går tvers igjennom hele fartøyet.

Rakettenes har samme hastighet som V2, og har en utrolig gjennemsnittslagskraft. De går tvers igjennom lasten og maskinen, og som regel angriper de skipet og fortsetter ut på den andre siden. De er for det meste ikke eksplosive, men forsynt med sterkt pansrede spisser. Skipene synker nesten alltid etter et slikt angrep, idet de gjennomhulles av

rakettene og dessuten blir satt i brann...Av og til skytes 800-raketter mot samme mål. Angrepstaktikken ble nylig adskillig forbedret.

DEN STØRSTE NORSKE LUFTSEIER HITTIL.
(Fra Det Frie Norge)

Fredag 29. des. skjøt en norsk jagersquadron ned 16 tyske fly, 4 Focke Wulf 190 og 12 Messerschmitt 109, samt skadet 2 Me 109. Dette er den største luftseier hittil. Vedkommende jagersquadron har nå til sammen skutt ned 110 fiendtlige fly. Sjefen for avdelingen skjøt ned 3, en norsk kaptein og en norsk sersjant skjøt ned 2 hver, mens 6 andre flyvere skjøt hver ett.

Dagen som skulle ende meden slik triumf, begynte ikke så heldig for nordmennene. Om formiddagen gikk de ut på sweep innover Tyskland, og i området ved Osnabrück støtte de på 5 Focke Wulf 190. Under kampen som utspant seg, skjøt de ned 3 fiendtlige fly, mens de selv også hadde tap. Litt senere kom de over en enslig Focke Wulf som ble skutt ned av squadronsjefen selv. Ved lunsjen var stemningen noe trykket, for slik som resultatet var da, gikk vinningen kanskje nesten opp i spanningen. Men så kom den store revansjen om ettermiddagen. Av over 30 Messerschmitt 109 som den norske squadron oppdaget øst for Arnhem, skjøt den ned 12 og skadet 2 andre uten selv å lide noe tap. Dagen iforveien hadde den samme squadron fra den gang den ble opprettet i midten av 1941 94 nedskutte fiendtlige fly på sin konto. Nå passerte den med stormskritt det så ettertraktede hundretallet med 10 fly. Denne enestående framgangen er dobbelt overraskende, for siden de norske jagersquadron begynte å operere fra baser på kontinentet, har det aldri lykket dem å komme i kamp med tyske jagerfly. Det var ikke deres feil. Årsakene var at det simpelthen ikke fantes tyske jagerfly i de områdene de opererte over. I det siste har die Luftwaffe vært mer aktivt, og våre karer har derfor fått en ny sjangse til å komme fienden til livs på den måten som tilfredsstillter dem mest, nemlig luftkamp, mann mot mann, fly mot fly.

F R A V E R D E N S

P R E S S E N

DANMARK OG NORGE HAR STOR GOODWILL I SOVJETSAMVELDET.
(Fra Norges-Nytt og Danskeren)

En av de betydeligste begivenheter for Danmark under okkupasjonen fant sted i fjor sommer da Sovjetsamveldet mottok en diplomatisk representant for det danske Frihedsraad. Det var en anerkjennelse av den danske motstandsbevegelsen og et uttrykk for Russlands beundring for det fjempende Danmark. Under disse omstendigheter var det naturlig at denne representant ble valgt blant motstandsbevegelsens egne folk og ikke av legdiplomatenes krets. Biblioteksdirektør Thomas Døssing ble utnevnt, og han er den eneste diplomat i Moskva som idag direkte representerer den motstandsbevegelse og ikke er utsendt av en vanlig folkevalgt regjering.

Minister Døssing uttaler at Danmarks og Norges anseelse i Sovjetsamveldet er god. Norge er alliert både formelt og reelt, Danmark er det de facto - takket være motstandsbevegelsen. Vi blir ikke behandlet som noen små ubetydelige brikker i det store spill. Det blir tatt hensyn til oss, og det kan Norge for en stor del takke sin ambassadør Andvord for.

Døssing og Andvord har for tiden nært samarbeide angående hjelpen til landsmenn som er deportert til Tyskland og nå befris av den røde hær. Vi har begge, forteller Døssing, på våre lands vegne søkt den sovjetrussiske regjering om hjelp i dette arbeid, og den russiske ambassa-

den i Stockholm har gitt vår henvendelse sin fulle støtte.

Det er klart at når den russiske framrykkingen går så raskt som den har gjort den siste tiden, er det vanskelig straks å foreta alle de ønskede foranstaltninger. Troppene skal forstøtte framrykkingen, og de befriede må nødvendigvis komme i annen rekke. Men de russiske myndigheter vil gjøre alt som står i deres makt for å redde de deporterte og sende dem hjem så snart råd er. Jeg er glad for å kunne si dette til alle dem som i denne tiden går og er engstelige for sine nærmeste. Vi må ha tålmodighet. Alle transportar bak fronten må gjelde forsyninger til troppene. Det er meget som taler for at de befriede først må sendes langt inn i Sovjetsamveldet, hvor matsituasjonen også er bedre. Det er sannsynlig at det ikke kan forekomme noen transporter på tvers av forsyningslinjene.

Vi vet også, fortsetter minister Døssing, at den røde hær på forhånd vil betrakte seg selv som befriere, og vi kjenner deres manstergyldige og veldisiplinerte opptreden bl.a. fra Nord-Norge. At denne saken også interesserer russerne sterkt, er klart når man tenker på i hvilken utstrekning denne deportasjonen har ramt deres egne landsmenn. Stalin uttalte også selv i en av sine siste dagsordrer til soldatene etter å ha oppflammet dem til å fortsette den raske offensiv: "Husk, dere skal befri de fangne!"

Om sitt inntrykk av russeren forteller Døssing bl.a.: "Russerens humør er det ikke noe å klage på. Han elsker fester, og selv den aller minste leilighet blir brukt til å lage en fest. Trengsel er noe av det beste en russer vet. Jo flere mennesker, dess bedre, og det kan absolutt ikke bli skubbet nok. Det later til å være en folkeforlystelse å kjøre med undergrunnsbanen. - Mange tror et en av grunnreglene i kommunismen var at så mange mennesker som mulig skulle bo sammen på så liten plass som mulig. Det er ikke helt riktig. Etter krigen vil boligspørsmålet bli tatt opp til en hurtig drøftelse. Russeren vil ikke fortsette å bo stuvet sammen som selv store statsmenn må gjøre nå.

Russeren av idag har en meget stor og forståelig interesse for England, og alt som hører England til. 5 min. etter at "The Times" i russisk utgave på 50.000 eksemplarer er kommet på gaten, er den revet vekk, og amerikanske tidsskrifter oversatt til russisk har et meget stort publikum. Hans interesse for Danmark innskrenker seg til motstandsbevegelsen som han til gjengjeld også ivrig leser om, og bortsett fra det politiske er han sterkt opptatt av litteratur."

*

SMÅ GLIMT FRA DANMARK

På samtidig med de alliertes vanteroffensiv har den danske motstandsbevegelse øket sin aktivitet mot fienden, konstaterer Frihedsraadet i et kommunike som nylig er sendt ut. "Tross vanskelige forhold har vi i meget stor utstrekning greid å vanskeliggjøre tyskernes jernbanetransporter i Jylland og på Fyn. På Fyn gjorde blant annet jernbanesabotasjen sitt til at det tok tyskerne ca. 8 dager å føre 3.000 mann fra Nyborg til Lillebeltsbroen. Som et ledd i arbeide å vanskeliggjøre de tyske jernbanetransporter, har vi i Jylland, på Fyn og i København angrepet fabrikkar som lager visse deler for sporvekslene. Likvideringen av fabrikkar som arbeider for tyskerne fortsetter med uforminskede energi. Vi har også i mange tilfeller fratatt fienden våpen, biler og bilgummil."

*

Mandag 22. jan. kunne man blant smånotisane under rubrikken "Tilsalg" i Berlingske Tidende finne følgende tilsynelatende uskyldige meddelelse: "Lenestol, ekte stoff, fin skrabemaskin, ildfast terrin, divan, absolutt nytt mahognibord, antikk rund kakkelovn. C.16E06 Wilh. Petersen, Gl. Kongevej 153. De fleste av gjenstandene er sterkt etterspurt og fra tidlig om morgener kunne set ilskent på på tlf 16606. De som ringte, la imidlertid røre på like fort som de hadde ringt. Tlf gikk nemlig til den nye tyske politistasjon på Fælledvej hvor tyske Gestapofolk og danske Sommerfolk avvekslende svarte, mere og mere skummende av raseri. I annonsen ble studert lite nærmere oppdaget tyskerne at de var blitt lurt dobbelt. I ar man nemlig begynnelsesbokstaven i hvert ord, får man "Les Frit Danmark". Da synderen ikke kunne finnes, gikk hevnen ut over avisen som fikk en ukes annonseforbud."

*

Ordføreren i det danske råd i London, forhenværende handelsminister John Christmas Møller, er kommet til Stockholm på en flere ukers visitt for å forhandle med det kjempende Lannmarks representant i Moskva, Th. Dæsing og med andre. Om sitt syn på Nordens fremtid, sier han: "Eva framtiden angår, kan det etter min mening ikke bli tale om noen isolasjonspolitikk, men derimot om et nordisk samarbeide innen et større internasjonalt system i forståelse med såvel Sovjetunionen som vestmaktene. Hva vårt østlige broderfolk angår, er vi naturligvis interesserte i en så rutimøt kontakt som mulig med det nye Finland, og et samarbeide med det innen vidstrakte internasjonale grenser.

Danmark ønsker intet annet enn å være en nasjonal stat. Vi har hatt tilstrekkelige bekymringer med de 30.000 tyskere som utgjorde minoriteten innenfor våre grenser etter Fredsslutningen. De ble behandlet på aller beste måte av hele det danske folk i hele mellomkrigsperioden. De fikk fordeler og lettelser som jeg ikke tror ville vært mulige i mange land, og disse tyskere hadde før krigen absolutt ikke noe minoritetsproblem som kunne gi anledning til en minoritetspolitikk fra vår store nabo i syd. Allikevel viste det seg at størstedelen av denne minoritet i Nord-Slesvig fulgte den tyske politikks linje og opptrådte som forredere mot det land de tilhørte.

Overgangsperioden i Danmark kommer sikkert til å medføre en løsning av de politiske problemer etter den samme parlamentariske retningslinje vi hittil har fulgt. Denne løsning er så meget mer naturlig som riksdagen av 1943 - om vi ser bort fra at kommunistene da ikke kunne opptre som parti - er sammensatt etter frie valg med fri stemmerett. Når det tas hensyn til Frihedsraadets og motstandsbevegelsens ønsker, bør det med denne riksdag som basis kunne utsees en regjering som representerer det frie danske folks vilje og mål."

*

"ET FRITT TSJEKKOSLOVAKIA I ET FRITT EUROPA".

(Av fil.dr. Tom Szderberg, utgitt av Ubrakespolitiska Institutet)

I snart et år har den tysk-russiske frontlinjen skåret over det tsjekkosllovakiske statsområde. I mars 1944 tok russerne den østlige del av Karpato-Ukraina, og i begynnelsen av febr. 1945 var nesten halvdel av den slovakiske riksdelen besatt. Gjenreisningen av det frie Tsjekkoslovakia nærmer seg. De store og sammensatte gjenreisningsoppgaver som dermed rykker i forgrunnen, er i flere år blitt forberedt av eksilregjeringen i London. Denne regjering under ledelse av dr. Eduard Benesj har sannsynligvis en sterkere stilling enn de fleste andre eksilregjeringer. Dens politikk og framtidsplaner godkjennes riktignok ikke av alle folkegrupper, og har i eksilkretser møtt opposisjon både fra slovakisk og østtysk hold. Men den har heller ikke behøvd å regne med konkurransen fra noen innenlandsk autoritet - selvfølgelig ikke fra hachas tyske protektoratregime i Prag eller fra restene av Tisoregimet i Slovakia, men heller ikke fra hjemmefrontens frihetsbevegelse, som hele tiden har stått under Londonregjeringens ledelse. Benesj har ved sin rolle i landets historie og også som demokratisk forfatter en meget stor personlig autoritet, og det samme gjelder Jan Masaryk som var minister i London i 1938 og nektet å anerkjenne Münchenaftalen.

Foruten å ha gode forbindelser med alle vestmaktene, er Tsjekkoslovakia den av alle mindre stater som har det eldste og mest gjennomførte samarbeide med Sovjet. Fra begge sider er det uttrykkelig hevdet at landet skal få sine tidligere grenser og full selvbestemmelsesrett.

To drag særmerker det andre Tsjekkoslovakias grunnlegningshistorie: den demokratiske og den utpreget internasjonale orienteringen. Det er kjent at av alle østlige folk var den tsjekkosllovakiske dobbeltnasjonen nådd lengst i samfunnsånd i mellomkrigstiden. Eksilregjeringens utenriksminister Hubert Ripka har sagt: "For at ingen skal bli onehærsket i Europa, er det nødvendig at tsjekkene blir herrer i Prag." Og omvendt: en fast mellomfolkelig ordening er uungjengelig nødvendig for Tsjekkoslovakias sikkerhet på grunn av landet centralt beliggenhet, det uheldige form i militær og økonomisk henseende, og dets sterkt blandede befolkning. Som uttrykk for dette har Jan Masaryk formulert de ord som er blitt republikker

nye valgspråk: Et fritt Tsjekkoslovakia i et fritt Europa.

Det første stadiet i den tsjekkoslovakiske frihetsbevegelsen kjen-
netegnes av overvinnelsen av Münchenpolitikken. Stormaktens Münchenbe-
slutning om avståelsen av Sudetområdet og Tysklands totale annekasjon av
republikken i mars 1939 betegner lavpunktet i den tsjekkoslovakiske ideen
og frihetsideens forenede kurve. Den politiske utvikling forløp imidler-
tid meget langsommere enn opinionsdannelsen forøvrig. Først Churchills
britiske regjering erkjente i juli 1940 det frie Tsjekkoslovakiet, og
først i august 1942 erklærte Storbritannia likesom senere det franske
frihetsrådet, seg for ubundet av Münchenoverenskomsten. I og med denne
erklæring anses republikkens krav på sine tidligere grenser for anerkjent.

Men innen dette var republikkens sak kommet i en ny og bedre still-
ing gjennom Sovjets inngripping i krigen. Sovjetunionen var blitt still-
et utenfor Münchenpolitikken og hadde likesom de Forente Stater aldri
anerkjent dens resultater. Alt i juli 1941 ble den første overenskomsten
med Sovjet sluttet og en tilsvarende med Storbritannia. I desember 1943
var Benesj i Moskva og undertegnet en gjensidig russisk-tsjekisk for-
svarspakt. Det intime samarbeidet som da ble innledet, bygget på håpet
om republikkens befrielse østfra og dypere sett på enighet og balanse
mellom Sovjet og de vestallierte i fremtidens Europa. Forutsetningen,
som fullt ut anerkjennes i Moskva, er tsjekkoslovakisk selvbestemmelses-
rett, samtidig som russiske forbilder og en særlig sterk økonomisk ori-
entering mot Sovjet spiller en rolle i eksilregjeringens fremtidsplaner.
Slik talte president Benesj i radio fra Moskva om en femårsplan etter
krigen og om et nytt system bygget på geografisk naboskap med Sovjet.

Innen krigføringens ramme har dette samarbeidet ikke vært helt
friksjonsfritt, idet Sovjetregjeringen - ifølge en Pravdaartikkel i feb-
ruar 1944 - er blitt sveket mht. den svake partisanbevegelsen i Tsjek-
koslovakiet, der man jo pga. omstendighetene har måttet innskrenke seg
til passiv motstand. Men med hensyn til samarbeidet i de befriete om-
rådene i øst mellom den Røde Arme og de sivilmyndighetene som er blitt
innsatt via London, er ingen dårlige tegn blitt etterspurt.

Men som fremtidsproblemet er Tsjekkoslovakiets østlige orientering
et stort og meget omdiskutert spørsmål. En meter angst for russisk over-
herredømme over de andre slaviske statene. Benesj har flere ganger ut-
talt seg for varig samarbeide i fordragelighetens ånd mellom de slaviske
folkene, et samarbeide som dog ikke måtte få preg av kommunistisk
eller panslavistisk imperialistisk ånd. Det kritiske punktet blir da,
ikke minst fra tsjekkoslovakisk synspunkt, polakkene, som man nærmet
seg til alt før Moskvaforbinnelsens tid. Etter Moskvas brudd med den
polske regjering i april 1943 har tsjekkerne forgjeves tilbudt sin for-
midling. Som en konsekvens av at de ikke lykkedes med dette, kom i
august 1944 en tsjekisk anerkjennelse de facto av den polske befriel-
seskomite i Moskva, senere Lublin. Ifølge ubekreftede opplysninger har
Tsjekkoslovakiet på andre siden håp om å få tilbake fra Polen Teschen-
området, det industrielt viktige distriktet ved den Mähriske port som
Polen tiltvang seg etter Münchenkrisen.

Moskvas overmakt i det østlige Europa har tydeligvis her som ellers
gjort seg gjeldende, men ikke blitt brukt til noen skade for Tsjekkoslo-
vakiet. I det hele har eksilregjeringen klart meget godt å bygge opp
det nye Tsjekkoslovakiets stilling i et statssystem som er bygget på
Tysklands nederlag. Spekulasjonene om en fremtidig Donaablokk, som tor-
de interessere tsjekkoslovakkerne, har imidlertid enda ikke tatt politisk
form. Avgjørende fra landets eget synspunkt er verdensmaktens aksept-
ring av de tidligere grensene, samt av selve den tsjekkoslovakiske en-
hetside og dets nærmere utforming uten ytre innblanding. For det fler-
språklige Tsjekkoslovakiet står dog mange vanskelige indre problemer
igjen å løse.

STEMNINGEN I TYSKLAND .

(Av Times' diplomatiske medarbeider, gjengitt i "Nyheter från Stor-
britannien".)

Tyskland er blitt nihilistisk. Tyskerne kjemper idag for noe som de
ikke lenger tror på - en tysk seier. Denne store vantro som de tyske
krigsanstrengelsene nå hviler på, gir nøkkelen til gjennomsnittstyskerens
mentalitet. Han avviser helt alle moralske prinsipper, ser sløtt ingen

mening i tilværelsen, er likegyldig ikke bare for de vanlige verdier, men endog for verdien av selve livet. Hans stemning kan heller beskrives som oppgitthet enn som fortvilelse, og det er fra denne nesten fantastiske oppgitthet Tyskland henter den styrke det eier idag. Det er en styrke som kommer av en abnorm sinnstilstand, og til en viss grad forklarer den at Tyskland kunne ta seg opp igjen fra nederlag og politisk oppløsning forrige år og oppnå nytt nasjonalt og militært samhold. En nasjon som i virkeligheten hviler på noe som er et tomrum, kan bryte sammen imorgen eller holde seg oppe enda saks måneder eller lengre. Sammenbruddet kommer til å bli en følge av nye militære nederlag, det kommer ikke til å påskyndes av politisk opposisjon eller drives fram av politiske ideer. Det kommer til å bli hverken mer eller mindre enn et land som styrter ned i sin egen tomhet.

Den tyske nihilismen har kulminert i en gradvis amoralisering. Den mangel på moralsk følelse som opprinnelig kjennetegnet nazistyrer, har gjennomsyret hele befolkningen. Samvittigheten er lammet. De fleste tyskere ser på det rene med sitt lands ansvar og sin egen skyld, men de går lett omkring dette problemet og belter hele skylden over på sine ledere. Disse som er beredt til å ta imot alt som kan pålegges dem imorgen, er idag like redde til å arbeide, kjempe og lide for en sak som de vet er en illusjon. De har intet fortvilet ønske om å redde Tyskland eller styret, men mener at det er bedre å kjempe enn å kapitulere.

En del av opposisjonsstyringene i Tyskland kan også beskrives som nihilistiske. I de siste måneder har f.eks. bander av gutter på 12 - 16 år streift omkring og plyndret i Rhinland og det sydlige Tyskland. En del er renegater fra det de kaller "den dårlige læreren" - nasjonalsozialismen. Mange er utbømbet. De lever i skogene og gjør plutselige uttall mot byer og landsbyer, der de stjeler og skriver antihitleriske setninger på veggene med kritt.

Det er ikke tvil om at Tysklands fullstendige moralske forfall er en stor katastrofe for etterkrigs-Europa. Det tyske folket pendler mellom nasjonalsozialisme og nihilisme. En ting er helt klar, nemlig at en gjenreisning under nasjonalsozialismen betyr det samme som utryddelse. Tyskernes utryddelse av tyskerne er gått fram etter to linjer siden 30.juli. Først kom utryddelsen av ledere for den gamle militærkaste og de tilsvarende industrielle og sosiale ledere. Forfølgelsen av disse kategorier etter 30.juli har strukket seg meget lenger enn til dem som på noen måte var forbundet med attentatet. Tusenvis innen de konservative klasser og aristokratiet er blitt henrettet. Ennå verre og mere omfattende er den preventive terror som Himmler slapp løs over hele landet. Den overtreffer den sterkeste fantasi. En anonym anklage om at en person tviler på den tyske sluttseier, kan være nok til at han blir henrettet uten rettergang. I de siste tre månedene er 30 personer blitt henrettet om dagen bare i Dortmund. Tall fra andre deler av Tyskland er like forferdelige. Dette gjelder personer som henrettes uten rettergang. Dessuten dømmes stadigvis av mennesker hver dag til døden og henrettes eller skytes fordi de ifølge nasjonalsozialistisk lov eller lovforklaring har forbrutt seg mot statens sikkerhet.

KONFERANSEN I SAN FRANCISCO.

(Utenrikskrønikk av Arne Ordning i EBC)

USA har på vegne av de "fire store" utsendt innbydelsen til konferansen i San Francisco. Forslaget fra Dumbarton Oaks skal danne grunnlaget. Dette forslaget er som kjent et utkast til retningslinjer for en ny internasjonal organisasjon. Denne har mange likhetspunkter med Folkeforbundet. Alle medlemmer er bundet til å la alle konflikter avgjøres med fredelige midler. Organisasjonen har et råd og en forsamling hvor alle medlemsstatene har stemme, videre et sekretariat og en domstol for juridisk avgjørelser. Forskjellen ligger i at sikkerhetsrådet for større betydning enn rådet i det gamle Folkeforbundet. Bare rådet skal gripe inn og overfor konflikter som truer freden, og de skal selv avgjøre om det er nødvendig å gripe inn. Rådet får vernet styrker til sin disposisjon. Disse stilles av medlemsstatene etter bestemte regler, og staben rekrutteres fra de 5 faste medlemmene. Dette svarer til det reelle maktforhold, og hvis en ikke tok hensyn til dette, ville følgen bli et viktige

spørsmål ble avgjort utenfor organisasjonen. En viktig ting er at alle stormakter, også USA og Sovjet, denne gang helt fra begynnelsen har erklært seg villige til å være medlemmer av organisasjonen. Den amerikanske innbydelsen tar også med avstemningsreglene fra Jalta-konferansen. (Som kjent ble man ikke enige om dette i Dumbarton Oaks.) Forslaget fra Jalta-konferansen skyldes president Roosevelt. Det går ut på at man skal ha forskjellige regler for forskjellige spørsmål. For ordensspørsmål, dvs. tekniske avgjørelser, kreves et flertall på 7 av 11. I andre spørsmål må de 5 faste medlemmer være blant de 7. Her kreves altså enighet mellom stormaktene. - Et annet stridsspørsmål var om en stormakt kan bruke sin stemme når den selv er part i saken. Her valgte man et kompromiss: En stormakt har ingen stemme i egen sak når spørsmålet er hvorvidt saken skal tas opp til drøftelse, men den kan bruke sin stemme når det skal avgjøres om man skal sette i verk økonomiske eller militære sanksjoner. En stormakt kan altså ikke hindre at en selv når den selv er part, blir tatt opp til drøftelse, men den kan hindre at sanksjoner blir satt i verk mot den selv eller en liten stat den ønsker å beskytte. Derav følger at organisasjonen kan bruke makt mot de tidligere aksjemakter og mot en mindre fredsforstyrrer, men ikke mot en alliert stormakt. Dette kan synes betenkelig, men hvis stormaktene først blir så uenige at det er nødvendig å gripe til sanksjoner, vil det likevel være stor fare for krig. Men det er viktig at det finnes et forum hvor spørsmålene kan diskuteres. Er stormaktene uenige, kan ikke et teknisk apparat hindre krig. Dette apparatet kan bare virke hvis stormaktene også er villige til å samarbeide i fredstid. Stormaktene har forskjellig ideologi og forskjellige kulturformer, og deres økonomiske interesser krysser ofte hverandre, men de har også sterk felles interesse av å hindre krig. De små stater er overordentlig interessert i at det opprettes en slik organisasjon, selv om den ikke er feilfri. At stormaktene er enige om dannelsen av denne organisasjonen, er et gledelig tegn på vilje til samarbeide. Hvis organisasjonen mot formodning ikke skulle komme i stand, ville situasjonen starks se adskillig mørkere ut.

I Jalta ble det besluttet at den franske regjering skulle anmodes om å være med som innbyder til San Francisco. Frankrike var ikke representert hverken i Dumbarton Oaks eller på Jaltakonferansen. Frankrike forlangte en forandring i teksten som stillet innbyderne friere, men dette gikk ikke igjennom da Sovjet ikke ville risikere forandringer i de beslutninger man omsider var kommet fram til enighet om. Innbydelsen ble altså sendt ut uten Frankrike som innbyder, og Frankrike deltar i konferansen som en innbudt nasjon. Den franske holdningen skyldtes kanskje prestisjehensyn. Men den kan også skyldes et spørsmål som kan komme til å spille en viss rolle under konferansen i San Francisco, nemlig den fransk-russiske pakts forhold til sikkerhetsorganisasjonen. Forslaget fra Dumbarton Oaks anbefaler regionale organisasjoner, men i samband med den internasjonale organisasjon og underordnet denne. Den fransk-russiske pakt inneholder ingen slike reservasjoner. Man må derfor finne en friere form som kan innordne denne og andre allianser i sikkerhetsorganisasjonens system. USA var tidligere imot alle allianser som de betraktet som en del av det europeiske system, men de har nå fått det samme spørsmålet å løse selv. Konferansen i Mexico City hvor alle amerikanske stater unntatt Argentina var representert, vedtok nemlig en erklæring der statene garanterte hverandres ukrenkelighet, altså en utvidelse av Monroe-doktrinen. Skal sikkerhetsorganisasjonen som jo vesentlig består av ikke-amerikanske stater, ha samme myndighet her som ellers i verden? Men det er sannsynlig at man finner en løsning her.

Roosevelt har sagt at han setter alt inn på en sikkerhetsorganisasjon, og det så snart som mulig. Beslutningene fra Jalta fikk stort sett en god mottagelse i USA, og Roosevelt vil smi mens jernet er varmt. Han frykter et reaksjonært motslag etter krigen, og han har lært nok av Wilsons feil. Den amerikanske delegasjon til San Francisco består både av demokrater og republikanere. For demokratene reiser bl.a. Cordell Hull. De republikanske representanter er Stanton som tilhører venstre fløy og sies å følge samme linje som Wendell Wilkie, og Vandenberg som tilhører sentrum i det republikanske parti. Vandenberg vakte oppsikt da han i en tale foreslo at USA skulle inngå en avtale med

Storbritannia og Sovjetsamveldet for å sørge for at Tyskland ikke opprustet. Ved å sikre USA's støtte i dette spørsmålet mente han at man kunne begrense kravet om landavståelser. Vandenberg (og også Stenton) er en mulig presidentkandidat for det republikanske partiet, og hans støtte har stor betydning for Roosevelt. Det blir ikke lett for Roosevelt å oppnå at denne uensartete delegasjon blir enig om en felles linje i San Fransisco.

Roosevelts politikk blir angrepet fra to kanter: Fra de tidligere isolasjonister som nå kaller seg nasjonalister, og fra de såkalte perfektionister som ønsker en fullkommen organisasjon, og som synes at Dumbarton Oaks-forslaget ikke går langt nok, og at det gir stormaktene for stor innflytelse. Men Roosevelt er en erfaren politiker, og det er håp om at han får sin vilje igjennom.

*

STORBRIANNIAS HEMMELIGE OLJEKILDER.

(Fra "Det frie Norge")

Alt under den forrige verdenskrig tok en opp arbeidet med å borre etter olje i England. Resultatet var heller skuffende, og i begynnelsen av 20-årene ble det lagt ned. Men i slutten av 30-årene ble boringene satt opp igjen, og denne gang med et resultat som gav forhåpninger om bedre hell enn siste gang. Nå nasjonaliserte man også den eventuelle oljen ved "Petroleum Act" i 1943, i motsetning til hva forholdet er med Storbritannias kullforekomster. Driften av kildene ble gjort avhengig av konsesjon. Og så begynte utviklingen av Storbritannias hemmelige oljefelter. Oljen fløt rikelig, og nå produseres der sa. 1,2 mill. hl. olje årlig (26 mill. gallons), et kvantum som spiller en ikke ubetydelig rolle i den britiske brenselsforsyningen. Oljen er av utmerket kvalitet og brukes til framstilling av den høyeste octanholdige flybensin og til en meget god smøreolje. En ser ikke meget i landskapet til disse oljekildene. Bare her og der står der en enslig lav pumpe uten en kornåker eller i en skogtykning. Man har nemlig gjort alt hva gjøres kan for ikke å ødelegge landskapet eller la mere enn strengt nødvendig av jorden ødelegges for bøndene. Derfor er det heller ikke reist noen anleggsbyer i nærheten av feltene. Arbeiderne blir fraktet til og fra. Det er bare noen få kontorbygninger, lagre og geologiske laboratorier som er satt opp i nærheten av kildene. I løpet av relativt kort tid er det boret 238 kilder med en samlet lengde på 7.320.000 fot. For tiden holder man på å bore Storbritannias dypeste kilde 7.460 fot dyp! Kildene drives på helt forretningsmessig basis.

*

Vi har fått tilsendt følgende dikt:

V I N T E R D A G .

1. Et stjernebillede av blod
vår mannens hender,
sprikende med røde fingrer
i triumf mot lyset.

2. Tre bødler bar ham.
En i føttene.
To i armene.
Grønne turlet de mot sneen.

5. Og det var barn som sang i lyse stuer
på butte ben.
Og far kom hjem
og løftet den leende ongen sin
høyt mot taket.

3. Og mot det hvite vinterlys
lå mannens hode
med den røde, redde stripen over
pannen

som et frossent skrik.

4. Men håret strittet
i en vild og svart protest
mot skammen over å bli vugget
i barnesøvn av myke armer,
på kvinnefang....

*

Stockholms-tidningen skriver: Nordkapp er bare en bratt klippe ved et ugjestfritt hav av liten økonomisk eller strategisk verdi, hvis man bare betrakter det fra et nyttesynspunkt. Men Nordkapp er på den annen side et symbol med en irrasjonell verdi som ikke må undværes. Det nordligste punkt på det europeiske fastland er i natur og stemning helt igjennom norsk, og for mange mennesker i fjerne deler av verden er dets navn kanskje det første som faller i minnet når Norge nevnes. Det meldes nå at det frie norske flagg atter er heist på Nordkapps topp etter at overfallsmennene har rømmet det øde land der oppe. La være at dette er en gest uten den ringeste betydning for stillingen i vårt broderland, men det er en gest som griper. Det er en symbolsk handling som bekrefter at befrielsen er på vei, og at antet kan stoppe den.

*

Hugo Kramm uttaler i Göteborgs Handels og Sjøfartstidning: Samme dag som Oslo befries, begynner også radioutsendingen fra Oslo. Det sier seg selv at radioen må følge i befrielsens spor, ikke minst i et land med så isolerte bygder. Gjennom radio får folk ordre i de betydningsfulle dager som snart kommer. Organisasjonen er klar, og de tekniske forberedelser gjort for at "kringkastingen" straks skal gjenopptas. Radioen kommer til å få en meget betydningsfull rolle ved gjenoppbyggingsarbeidet.

*

En svensk dame som nettop er kommet fra Tyskland, forteller det siste og vildeste ryktet om Hitler: Han er blitt jøde!! Hitler har gjennomgått en plastisk ansiktsoperasjon, heter det, som har gitt ham et jødisk utseende, nemlig jødisk nese, rundere kinn og et mensurarr i pannen. På den måten håper han å unngå den jødiske rettferdighet. Den medisinske sakkunnskap betviler særlig opplysningen om nesen. En nese kan man nemlig eventuelt gjøre mindre, men ikke større. Den svenske dame tror ikke selv på ryktet, men forteller at mengder av tyskere gjør det. At Hitler ikke på lenge har opptrådt offentlig, anses som bevis. Man mistenker altså nazist nr. 1 for å være roer!

*

Tusenvis av tyskere er nå beskjefti-

get med kullgrubearbeide for russisk regning i Gleiwitzområdet. Mengder av russiske tvangsarbeidere er blitt befridd. Disse har for det meste sluttet seg til den Røde Arme, og deres plass er inntatt av de forherverende tyske oppsynsmenn.

*

En kirkekongress har nylig vært avholdt i Moskva, og i London mener man at dette i betydelig grad vil styrke Russlands forbindelser med omverdenen og da særlig i de gresk-katolske land. De delegater som var til stede i Moskva da Alexius ble kronet som patriark for hele Russland, fører med seg hjem en sterk overbevisning om at kirken og state samarbeider harmonisk. De besøkende prester meddelte i samtale med utenlandske diplomater at de var overbevist om at religionen stod foran et stort oppsving i Sovjet.

*

Washington oppgir at den våpenstillstand som ble undertegnet den 3.9. 1943 mellom Italia og de allierte, krever at Italia skal avstå alle sine kolonier, overlate øya Pantelaria mellom Sicilia og Tunis til Storbritannia og muligens også overlate Trieste til Jugoslavia.

*

Når teppet endelig faller, lurert jeg på om Hitler klarer å bite det i seg. Med bitende øktelse
A. Andriksen
jøssing og harpist.

*

Hemmeligheten om en underjordisk tysk motstandsbevegelse både i og utenfor Tyskland, kan nå avsløres. Kampbevegelsen omfatter unge tysker fra alle samfunnsklasser og partier til og med junkere, soldater, marinestaster og offiserer. I tiden før invasjonen i Normandie talte bevegelsen 2000 medlemmer og hadde et hommelig høykvarter i Frankrike, hvor de opprettet direkte kontakt med de allierte. Bevegelsen går under den forkortete betegnelsen CALPO, og dens ledere påpeker at organisasjonen har alle forutsetninger for å kunne bekjempe en nazistisk underjordisk bevegelse som har til hensikt å terrorisere det tyske folk. En av lederne uttalte: "Det kommer til å bli en dundrende underjordisk duell!" Meddelelsen om denne bevegelsen kommer fra New York, og det er ingen grunn til å tvile på at den er riktig.